

Uniwersytet
ŁÓDZKI

dr hab. Aneta Sitek, prof. UŁ
Wydział Biologii i Ochrony Środowiska
Instytut Ekologii i Ochrony Środowiska
Katedra Antropologii
ul. Banacha 12/16
90-237 Łódź

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Marka Kociuby

pt. *„Wybrane parametry ręki a preferencje zawodowe oraz sportowe studentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych”*

Ręka ludzka to niezwykle precyzyjna „biomaszyna”, która zawdzięcza swoje wyjątkowe właściwości skomplikowanej a zarazem niezwykle subtelnej konstrukcji. Wiedza na temat jej budowy i funkcjonowania, poza wartością poznawczą, posiada ważny aspekt praktyczny - jest wykorzystywana m. in. dla potrzeb przemysłu odzieżowego, ergonomicznej optymalizacji środowiska pracy człowieka, chirurgii i protetyki ortopedycznej, czy wreszcie medycyny sądowej i kryminalistyki.

W ostatnich latach szczególne zainteresowanie badaczy wzbudził, znany już od XIX w., dymorfizm płciowy proporcji długości palców ręki. Przyczyną „publikacyjnego ożywienia” w powyższej tematyce było zapewne rozpoznanie mechanizmu powstawania różnic międzypłciowych w zakresie tej proporcji. Wskaźnik długości palców ręki (IDP) obrazuje stosunek długości palca drugiego do długości palca czwartego i u mężczyzn przyjmuje przeciętnie niższe wartości niż u kobiet. Przedmiotowa proporcja kształtuje się w okresie rozwoju prenatalnego, pod wpływem działania steroidów płciowych – głównie androgenów, dlatego też iloraz długości palców ręki został uznany za wyznacznik śródmaciczej ekspozycji na testosteron. W przyszłości IDP może stanowić potencjalne narzędzie pomocne w przewidywaniu cech człowieka, programowanych prenatalnie przez ten sam hormon, co opisywany wskaźnik. Obecnie jednak badacze skupiają się na identyfikacji zmiennych korelujących z proporcją długości palców, bowiem właśnie te cechy mogą znaleźć

się w obszarze potencjalnych możliwości predykcyjnych algorytmów uwzględniających proporcję IDP. Rozprawa doktorska mgr Marka Kociuby wpisuje się w nurt bieżących badań, bowiem Autor postawił sobie za cel sprawdzenie, czy istnieje zależność między opisywaną proporcją długości palców a preferencjami zawodowymi i sportowymi młodzieży, na przykładzie studentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych. W związku z powyższym wybór tematu pracy uważam za zasadny a podjęte wątki za ważne i aktualne.

Przedstawiona do oceny dysertacja doktorska liczy 147 stron, z tego zwarty tekst pracy obejmuje 98 stron, zaś pozostałą część stanowią: bibliografia z imponującą liczbą 276 pozycji, streszczenie w języku angielskim i aneks zawierający kwestionariusz, kartę badań oraz 26 tabel stanowiących rozszerzenie i uzupełnienie wyników zawartych w zasadniczej części monograficznego opracowania.

Układ rozdziałów jest typowy dla tego rodzaju prac. Część wstępną stanowi obszernie, logicznie uporządkowane opracowanie, na które składa się szereg podrozdziałów prezentujących różne aspekty dotychczasowych badań dotyczących ilorazu długości palców ręki ludzkiej. Autor opierając się na dogłębnym przeglądzie literatury przedmiotu klarownie przedstawił aktualną wiedzę na temat kształtowania się ilorazu długości palców ręki, dymorficznego zróżnicowania tego wskaźnika oraz związków wymienionej proporcji z czynnikami działającymi w prenatalnej fazie ontogenezy. Dokonał również przeglądu wyników badań dotyczących powiązań między wskaźnikiem długości palców a różnymi aspektami zachowań człowieka, jego cechami osobowości, skłonnością do chorób, zdolnościami motorycznymi, preferencjami zawodowymi oraz preferencjami i osiągnięciami sportowymi. Rozdział ten stanowi wprowadzenie i jednocześnie przekonujące uzasadnienie podjętej tematyki badawczej.

Cel pracy został sformułowany w zwięzły i jasny sposób – jest nim „oszacowanie różnic wartości ilorazu długości palców ręki u studentów kierunków cywilnych i wojskowych (podchorążych) oraz związku ilorazu długości palców ręki z uczestnictwem w wybranych dyscyplinach sportu i obszarach tematycznych zajęć z wychowania fizycznego, uwzględniając wyniki wybranych prób motorycznych”. Doktorant postanowił zrealizować główny cel pracy odpowiadając na trzy zasadnie sformułowane pytania badawcze:

1. Czy istnieją różnice w wartościach ilorazu długości palców ręki podchorążych i studentów kierunków cywilnych, uwzględniając wyniki wybranych prób motorycznych?

2. Czy wartości ilorazu długości palców ręki studentek kierunków cywilnych, uczestniczących w zajęciach z wychowania fizycznego z zakresu samoobrony, są niższe, niż u studentek realizujących program zajęć z aerobiku, uwzględniając wyniki wybranych prób motorycznych?
3. Czy istnieją różnice w wartościach ilorazu długości palców ręki pomiędzy podchorążymi trenującymi dyscypliny zespołowe, indywidualne, a nieuprawiającymi sportu?

W kolejnym rozdziale pracy mgr Marek Kociuba bardzo dokładnie scharakteryzował proces organizacji badań, sposób gromadzenia danych oraz metody ich statystycznego opracowania. Pragnę podkreślić trafność doboru materiału służącego do realizacji założonego przez Doktoranta celu pracy oraz poprawność przyjętej metodyki badawczej.

Wyniki dysertacji zostały przejrzyście zaprezentowane w czterech logicznie następujących po sobie podrozdziałach i starannie udokumentowane z pomocą tabel i rycin. Autor wykazał, że kobiety studiujące na kierunkach wojskowych charakteryzują się niskimi, a wręcz „męskimi” wartościami ilorazu długości palców. Różnią się pod one pod względem tej proporcji od studentek kierunków cywilnych, wykazujących wyższą przeciętną wartość wskaźnika długości palca drugiego do czwartego. Niższe wartości opisywanego indeksu odnotowano również u kobiet, które realizowały zajęcia z zakresu samoobrony, w stosunku do ich rówieśniczek preferujących zajęcia z aerobiku. Iloraz długości palców różnicował także studentów kierunków wojskowych uprawiających różne dyscypliny sportowe – mężczyźni trenujący sporty indywidualne posiadali niższe wartości wskaźnika długości palców, niż mężczyźni nieuprawiający sportu lub uprawiający dyscypliny zespołowe.

Dyskusja wyników została przeprowadzona rzeczowo i dojrzałe a podział na wątki tematyczne znacznie ułatwia lekturę tego obszernego rozdziału. Autor słusznie zauważa, że zróżnicowanie wartości IDP u kobiet z kierunków wojskowych i cywilnych można łączyć z „selekcją do służby kandydackiej, której celem jest przygotowanie dowódców mających w założeniu uczestniczyć w bezpośredniej walce”. Wydaje się, że proces tej selekcji łatwiej przechodzą kobiety poddane w życiu płodowym działaniu wysokiego poziomu testosteronu, który oprócz oddziaływania na IDP, wpływa również na „kształtowanie określonych predyspozycji psychicznych, ułatwiających angażowanie się w aktywności typowe dla mężczyzn”. Przekonuje mnie również koncepcja, iż różnice w zakresie IDP między kobietami uczęszczającymi na zajęcia z samoobrony a grupą preferującą aerobik

oraz między mężczyznami trenującymi sporty indywidualne a dyscypliny zespołowe lub studentami nieuprawiającymi sportu można powiązać z oddziaływaniem prenatalnego testosteronu na cechy osobowości i predyspozycje wytrzymałościowe człowieka.

Wnioski wynikające z przeprowadzonych badań zostały sformułowane poprawnie i stanowią odzwierciedlenie założonego celu pracy.

Przedłożona do oceny praca doktorska napisana jest poprawnym, ładnym językiem. Została przygotowana bardzo starannie i od strony formalnej nie budzi żadnych zastrzeżeń. Moja merytoryczna ocena rozprawy doktorskiej mgr Marka Kociuby jest wysoka, a jej wartości nie umniejszają nieliczne błędy literowe oraz pewne niezręczności językowe: „Mężczyźni istotnie statystycznie przeważają nad kobietami (...)”.

Podsumowując stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Marka Kociuby stanowi oryginalne rozwiązanie postawionego problemu badawczego. Autor wykazał się rzetelną wiedzą teoretyczną i znajomością literatury z zakresu podjętej tematyki, a także umiejętnością prowadzenia pracy badawczej oraz formułowania i falsyfikacji hipotez badawczych.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska spełnia wymogi ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami), zatem wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o dopuszczenie mgr Marka Kociuby do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie ze względu na oryginalną koncepcję pracy, rangę podjętego problemu, jakość i zakres przeprowadzonych badań oraz ich aplikacyjny charakter i walory poznawcze wnoszę o wyróżnienie rozprawy doktorskiej stosowną nagrodą.

Łódź, 29 grudnia 2015 r.

Aneta Sitek
/Aneta Sitek/ }